

MAKSEJÕUETUSÕIGUSE KOMISJON

**Austatud Raivo Aeg
Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn**

Teie: 29.10.2019
Meie: 20.11.2019

Edastatud e-posti teel

Eesti Advokatuuri Maksejõuetusõiguse komisjoni arvamused ja ettepanekud pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule

Käesolevaga edastab Eesti Advokatuuri Maksejõuetusõiguse komisjon (edaspidi nimetatud komisjon) oma seisukohad maksejõuetusõiguse reformis justiitsministeeriumi poolt 29.10.2019. a edastatud pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule.

Oleme samades küsimustes avaldanud oma seisukohad ka kirjalikult 29.08.2018, 07.03.2019 ja 31.07.2019. a. Käesolevas seisukohas avaldame omapoolset arvamust eelnõu põhilisemate teemade kaupa keskendudes eelnõu viimastele muudatustele ning komisjoni eelnevatele seisukohtadele, mida eelnõu täiendamisel ei ole arvesse võetud.

1. Maksejõuetusinstituutsiooni loomine

Komisjon toetab maksejõuetuse teenistuse loomise ideed. Toetame, et maksejõuetuse teenistuse puhul on pankrotihaldurite üle tehtavat järelevalve asemel rõhutatud eelkõige võlgnike üle tehtavat riiklikku järelevalvet (uuritakse võlgniku võimalikku seadusvastast käitumist maksejõuetuse tekkimisel) ning teenistuse õigust viia läbi eriauditeid ja pankrotimenetluste avalikke uurimisi. Rakendatavad meetmed aitaksid kaasa töökohtade säilimisele, maksulaekumise paranemisele ja üldise majandusliku kliima parandamisele.

Eelnõu väljatöötamise kavatsuse kohaselt teostas maksejõuetusinstituutsioon (eelnõus maksejõuetuse teenistus) haldusjärelevalvet pankrotihaldurite üle pankrotimenetluses menetluse seaduspärase läbiviimise ning pankrotimenetluse kulude otstarbekuse üle. Arvame, et maksejõuetuse teenistus ei peaks Eestis tegelema pankrotihaldurite üle järelevalve teostamisega, kuna see võimaldaks rohkem keskenduda võlgnikega seotud tegevustele ning hoitakse kokku riigi vahendeid. Riik ei peaks looma liigselt uusi töökohti, mis sobiks paremini kokku ka riigireformi põhimõtetega. Pankrotimenetluses menetluse seaduspärase läbiviimise ning pankrotimenetluse kulude otstarbekuse üle teostavad järelevalvet juba kohus, üldkoosolek, pankrotitoimkond, Advokatuur või Koda ning rohkem järelevalve organeid pole mõistlik luua.

Eelnõu kohaselt maksejõuetuse teenistus teostab järelevalvet pankrotimenetluse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle, mille kaudu ühtlustab pankrotihaldurite töö praktika.

Oleme teinud ettepaneku kaaluda võimalust viia järelevalve pankrotihaldurite üle maksejõuetuse teenistuselt Advokatuuri alla. Statistika järgi on pankrotihaldureid vähe (77 tk) ning teadaolevalt on suur osa neist advokaadid. Täitemenetluse reformiga on riigil omakorda kavas vähendada oluliselt kohtutäiturite arvu. Eelneva tulemusel kaob Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja tulubaas ning Koda paratamatult likvideeritakse (kuna pole enam tulubaasi, et Koja kantselei kulusid kanda). Sellisel juhul võiks neile pankrotihalduritele (kellel on vastav haridus jm. eeldused), kes aga pole veel advokaadid, anda mööndusena üleminekuperioodi, mille jooksul on võimalik sooritada mõnevõrra lihtsustatud korras Advokatuuri eksam ja jätkata tööd advokaadist pankrotihaldurina. Kui kõik pankrotihaldurid oleksid advokaadid ja kuuluksid Advokatuuri, oleks ka ühtlustatud pankrotihaldurite töö praktika (VTK üks eesmärke) ning sellisel juhul ei peaks ka maksejõuetuse teenistus teostama haldusjärelevalvet mitte advokaatidest pankrotihaldurite üle. Advokaatidest pankrotihaldurite üle teostaks järelevalvet vastavalt praegusele olukorrale Advokatuur.

Analüüsis on märgitud, et maksejõuetuse teenistuse edukaks toimimiseks on oluline, et tehakse tõhusat koostööd prokuratuuri ja politseiga ning nii prokuratuur kui politsei menetlevad teenistuse poolt neile edastatud materjale prioriteetsena ning et tuleb tagada, et kõik instantsid peaksid maksejõuetuse valdkonnas toime pandud rikkumiste menetlemist prioriteediks.

Justiitsministeeriumi ja Prokuratuuri kodulehtedel on märgitud, et võttes aluseks Riigikogu kriminaalpoliitika arengusuund aastani 2018, siseturvalisuse arengukava aastani 2020 ning vajadusest seada politseile ja prokuratuurile kuritegevusvastases võitluses selged ja arusaadavad eesmärgid, peavad justiitsminister ja siseminister prokuratuuri ning politsei ühiseks prioriteediks muuhulgas ka võitlust pankroti- ning maksukuritegevusega. Tegelikust praktikast tulenevalt jääb aga arusaamatuks, miks politseile või prokuratuurile saadetud menetluste alustame avaldused jäävad venima või lõpetatakse ning miks reaalsuses ei ole selline tegevus siiani tulemust andnud, kui vastavalt analüüsile on selle kohta isegi vastavasisuline kokkulepe sõlmitud. Jääb arusaamatuks, kuidas on plaanis edaspidi tagada, et politseis ja prokuratuuris maksejõuetuse valdkonnas toime pandud rikkumisi menetletakse prioriteetselt.

Küsitav on ka asjaolu, kas pandiga tagamata nõuetega võlausaldajaid motiveerib pankrotimenetlusi läbi viima lisakulude kandmise kohustus, sh. eriauditi ja pankrotimenetluste avalike uurimiste kulude kandmine vastavalt Pankr § 84⁸ uuele regulatsioonile: *Kui pankrotivaras on vara pankrotimenetluse kulude hüvitamiseks, hüvitatakse riigieelarvesse eriaudititele tehtud kulutused pankrotivara arvelt ühe pankrotimenetluse kohta kuni kümne protsendi ulatuses pandiga tagamata võlausaldajate jaotise alusel tehtavatest väljamaksete summast.* Antud regulatsiooni puhul ei saa nõustuda põhimõttega, et pandiga tagatud nõudega võlausaldaja ei osale maksejõuetuse teenistuse eest eriauditi ja pankrotimenetluste avalike uurimiste kulude kandmises. Maksejõuetuse põhjuste uurimine ja rahastamise osaline tagamine peaks olema kõigi võlausaldajate ühine huvi ning kulusid peaksid kandma kõik võlausaldajad

(nii pandiga tagatud nõudega kui ka pandiga tagamata nõudega võlausaldajad) vastavalt oma nõude proportsionaalsele suurusele. Lisaks on tegemist ka avaliku huviga.

Eelnõu järgi jääb ebaselgeks, kuidas otsustatakse maksejõuetuse teenistuse ja kohtu poolt tähtaegselt (kohtu poolt enne võlausaldajate nimekirja kinnitamist ja halduri poolt enne väljamaksete tegemist, ca 3-4 kuud peale pankroti välja kuulutamist) täpne pankrotivarast hüvitamisele kuuluv maksejõuetuse teenistuse kulutuste summa suurus, mida pankrotihaldur saab juba enne võlausaldajate nimekirja alusel väljamaksete tegemist menetluses kajastada. Juhime ka tähelepanu, et võlausaldajate nimekirja kinnitamise määruse puhul on tegemist jõustuva kohtulahendiga, mille alusel teeb pankrotihaldur väljamaksed võlausaldajatele ning neid väljamakseid ei saa enam hiljem vähendada maksejõuetuse teenistuse soovil.

Küsimusi on tekitanud ka PankrS § 192 5 lg 5 sõnastus: *Võlausaldaja ei saa vaidlustada teenistuse otsuseid seoses pankrotivara müübiga, mille teenistus on teinud võlausaldajate üldkoosoleku või pankrotitoimkonna pädevuses.* Eelnõu ei anna maksejõuetuse teenistusele õigust võtta vastu otsuseid üldkoosoleku asemel (lisaks puuduvad tal hääled, kuna tegemist pole võlausaldajaga) või olla pankrotitoimkonna liige. Lisaks on kummastav, kuidas teab riikliku institutsiooni ametnik ilma kellegagi nõu pidamata, kuidas on äriiselt parem korraldada turuhinnaga vara müüki võimalikult kasulikul viisil. Kui sellist sätet soovitakse sisse jätta, siis teenistuse otsuse ja selle kujunemise protsess peab olema jälgitav ja läbipaistev, et juba ette välistada võimalikke küsitavusi ja minetusi.

2. Maksejõuetuse mõiste täpsustamine

Komisjon leiab, et maksejõuetuse mõiste ei ole kehtivas maksejõuetuse regulatsioonis ebaselge ning selle rakendamine ei ole praktikas liigkeeruliseks kujunenud.

Hetkel on maksejõuetuse mõiste reguleeritud pankrotiseaduse § 1 lõikes 2: *Võlgnik on maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja see suutmatus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine.* Vastavalt eelnõule, on välja pakutud aga lahendus, kus pankrotiseaduse § 1 lõikes 2 asendatakse sõna *nõudeid* sõnadega *sissenõutavaks muutunud nõuet*. Sellisel juhul kõlaks maksejõuetuse mõiste järgnevalt: *Võlgnik on maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine.*

Komisjon ei näe vajadust selliseks muudatuseks. Maksejõuetuse mõiste täpsustamine läbi nõude sissenõutavuse kriteeriumi ei ole põhjendatud. Sissenõutavuse järgi saab nõuded tõesti liigitada üldjoontes kaheks: sissenõutavad nõuded ja nõuded, mis ei ole veel sissenõutavaks muutunud. Võlausaldajal (või võlgnikul) võib olla objektiivne teadmine, et võlgnik ei suuda rahuldada nõudeid, mis muutuvad sissenõutavaks tulevikus. Nii võib näiteks olla ilmne, et võlgnik ei suuda edaspidi maksta võlausaldajaga sõlmitud laenulepingust tulenevaid laenu tagasimakseid, tulenevalt mingist negatiivsest muutusest võlgniku enda majandustegevuses (majandusseisus). Maksejõuetuse mõiste kitsendamine sissenõutavuse kriteeriumiga tekitab olukorra, kus realselt maksejõuetu isiku pankroti väljakuulutamise võib osutada võimatuks formaalse kriteeriumi tõttu.

Vastavalt eelnõule planeeritakse pankrotiseaduse § 1 lõiget 3 täiendada teise (uue) lausega järgmises sõnastuses: *Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks.* Pankrotiseaduse vastav paragrahv täpsustab juriidilise isiku maksejõuetuse mõistet olukorras, kus tuleb võrrelda võlgniku varade ja kohustuste omavahelist suhet, luues ebaõige mulje, et üldjuhul peab kõiki alles tulevikus sissenõutavaks muutuvaid nõudeid arvesse võtma. Komisjon sellist muudatust ei toeta. Selline täpsustus tekitab olukorra, kus väga suurt osa äriühingutest võib pidada formaalselt maksejõuetuks iga kord, kui äriühing saab pangast nt investeerimis- või äriarenduslaenu. Samuti satuvad äriühingud formaalselt maksejõuetuse definitsiooni alla ka juhul, kui neile kuuluv ja nende majandustegevuses kasutatav kinnisvara väärtus ajutiselt, nt turumuudatuste tõttu, negatiivselt muutub. Muudatus seaks ka elujõulised äriühingud veelgi enam sõltuvusse nt laenuandjate võimalikust pahausklikust tõlgendusest maksejõuetuse mõiste sisustamisel.

Komisjon ei ole vastu PankrS § 1 täiendamiselega neljanda (uue) lõikega (lõige 4), välja pakutud sõnastuses.

3. Pankrotiavalduse esitamise kohustuse laiendamine

Komisjon jääb oma seniste seisukohtade juurde, et pankrotiavalduse esitamise võimaluse andmine äriühingute juhtimisorganite liikmetele laiemalt on iseenesest tervitatav, kuid seeläbi ei tohi tekitada olukorda, kus vastavat võimalust hakatakse pahausklikult kasutama, sh ka nt osanike vaheliste tülide lahendamiseks. Lisaks ei tohi sellega tekitada uut ebaõiglust loovat olukorda, kus osanikke või nõukogu liikmeid hakatakse käsitlema lihtsalt täiendava rahalise allikana pankrotimenetluse rahastamiseks.

Eelnõuga on kavandatud laiendada pankrotiavalduse esitamiseks kohustatud isikute ringi selliselt, et kui juriidilisel isikul juhatuse liikmed puuduvad, peavad pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitma organi liikmed, kellel lasub kohustus juhatuse liikmete valimiseks, ehk nõukogule ja osanikele. Muudatus puudutab piiratud vastutusega ühinguid ja ühistuid, osaühinguid, aktsiaseltsi ja tulundusühistuid.

Osaühingu regulatsiooni näitel kavandatakse eelnõuga täiendada äriseadustikku ja sihtasutuste seadust täiendada alljärgneva sõnastusega õigusnormiga:

„Kui osaühingul puuduvad juhatuse liikmed, kohaldatakse käesolevas lõikes sätestatud kohustust nõukogu puudumisel osanikele, välja arvatud juhul, kui osanik ei teadnud ega pidanudki teadma püsivast maksejõuetusest.“. Aktsiaseltsi ja sihtasutuse puhul lasuks vastav kohustus nõukogu liikmetel.

Komisjon ei poolda vastutuse laiendamist eelnõuga välja pakutud sõnastuses. Sellise sõnastuse puhul on reaalne oht, et saab kahjustada piiratud vastutuse üldine põhimõte ja vastutusega on kaasatud ka heausklikult ettevõtet rahastanud, kuid muus osas passiivne osanik. Laiendatud negatiivse asjaolu tõendamiskoormise panemine osanikule (osanik peab ka tõendama, et ta maksejõuetusest ei pidanudki teadma) ei ole õigustatud ega ka piisavat õiguskaitset pakkuv. Millegipärast on sõnastuse kujundamisel vaikimisi eelduseks seatud, et osanik või nõukogu liige peaks reeglina olema teadlik äriühingu majandusseisust. Sellist eeldust seada ei ole võimalik, samuti ei saa osanikule panna otsust kohustust ennast ettevõtte majandustegevusega kursis hoida. Ei saa unustada, et ei

osanikul, ega nõukogu liikmel ei ole näiteks iseseisvat õigust esindada äriühingut, sh äriühingu majandusseisu väljaselgitamiseks. Lisaks piiratud vastutuse üldise põhimõtte riivamisele kahjustaks see oluliselt Eesti ettevõtluskeskkonna rahvusvahelist konkurentsivõimet. Vastutus võiks olla ka laiendatud sõnastuses piiratud osanike osas, kellel on reaalne võimalus äriühingu juhatuse liikmete valimist mõjutada. Kaaluda võiks vastutuse rakendamist nt sõltuvalt osaluse määra vms. Samuti ei tohiks seada laiemale vastutavate isikute ringile laiendatud tõendamiskoormist (osas, et nad ei pidanud teadma maksejõuetusest), sest nende võimalus asjaolude selgitamiseks ongi piiratud.

Arvesse peab ka võtma, et osanike koosolek (sarnaselt nõukoguga) on oma olemuselt kollektiivne juhtimisorgan ja vastavalt seadusele nõuab juhatuse liikmete nimetamine vähemalt lihthäälteenamust. Ühel osanikul ei pruugi olla vajalikku hääleenamust, et juhatuse liiget üldse teoreetiliselt nimetada. Juhtimisorganite spetsiifilised õigused ja kohustused võivad tulla ka äriühingu põhikirjast või muudest dokumentidest (nt osanike leping, nõukogu töökord vms).

4. Võlausaldaja motiveerimine menetluskulude kandmises

Komisjon nõustub välja pakutud lahendusega, et pankroti välja kuulutamise hakkab kehtima eeldus, et pankrotiavaldust ei ole esitatud õigeaegselt, juhul kui kohustatud isik (võlgnik) ei tõenda vastupidist. Tõendamiskohustus pankrotimenetluses peab jääma isikule, kes oli pankrotimenetluses oleva äriühingu juhatuse liige või likvideeriija, samas võiks kaaluda võimalust lasta kohtul otsustada, kes on antud asjas tegelik kohustatud isik. Kohustatud isikute ring võiks olla laiem, arvestades komisjoni poolt käesoleva seisukoha punktis 3 esitatud põhimõtteid.

Analüüsis on märgitud, et juhatuse liikme vastutus peaks võib-olla olema ajaliselt määratletud, samas on oluline, et muudatus võimaldaks deposiiti makstud raha tagasi nõuda ka inimeselt, kes pankrotiavalduse esitamise hetkel enam juhatuse liikmed ei olnud. Samuti on ka väga raske leida „õiget“ ajalist piirangut, sest näiteks teadlikult või siis koguni tahtlikult tehtud äriühingu tegevust kahjustanud tehingud võidi teha selle ajalise piirjoone määramisest varasemal ajal, et vabaneda hiljem tekkivast vastutusest. Oleks mõistlik, kui sellise küsimuse lahendab kohus, lähtudes oma sisemisest õiglustundest igas asjas eraldi ning tekib vastav kohtupraktika.

Komisjon nõustub ka välja pakutud lahendusega, et isikul, kes on teinud deposiidi makse pankroti välja kuulutamisel, on õigus nõuda avalduse alusel kohtu kaudu summa hüvitamist isikutelt, kes on oma kohustusi rikkudes jätnud pankrotiavalduse õigeaegselt esitamata ning kohus mõistab selle konkreetselt kohustatud isikult välja. Leiame samas, et antud sätted jätvad lahendamata olukorra, kus kõik isikud suudavad tõendada, et nemad ei ole enda kohustusi rikkunud. Selgusetu on, kellelt ja millisel moel antud juhul saab võlausaldaja nõuda deposiidina tasutud summa hüvitamist. Lisaks ei ole selge, kas võlausaldajal on õigus esitada deposiidina tasutud summa hüvitamise avaldust isikutelt järjepanu või on tal õigus esitada vaid üks avaldus ja hiljem ei ole tal õigust esitada avaldust täiendavate isikute vastu.

Deposiidi tasumine on tänases menetluste praktikas harv just seetõttu, et deposiidi tasunud võlausaldajal on väga raske seda raha, lisaks näiteks õigusabikuludid, tagasi

saada või nõuda selle hüvitamist juhatuse liikmetelt. Samuti jääb tihti hüvitamata ajutise halduri tasu, töö kulud jäävad seega samuti ajutise halduri kanda, mis pole aga aktsepteeritav olukord. Pankrotimenetluste asjaolud annavad paraku Eesti äripraktikas sageli põhjust arvata, et kui ettevõttel vara ei ole, siis võlgnik jättis oma kohustuse pankrotist õigeaegselt teatada täitmata. Kui võlgnik on pankrotiavalduse esitamise kohustust rikkunud, tuleks hüvitada võlausaldajale tema poolt tasutud kohtukulud ja tasutud deposiit. Lisaks tuleks kaaluda ka hüvitamata ajutise halduri tasu ja kulutuste tasumise kohustuse lisamist kohustatud isikule. Praktikas esineb sageli juhtumeid, kus osaliselt jäävad ajutise halduri kulud ja tasu hüvitamata, kuna deposiidis olevast rahast ei jätku.

Ettepanek on seaduses sätestada, et kohtul on õigus teatud tingimuste esinemise korral võlausaldaja poolt esitatud pankrotiavalduse alusel alustatud menetluse raugemisel välja mõista konkreetselt kohustatud isikult samas lahendis nii võlausaldaja kõik menetluskulud, deposiidi kulu kui ka ajutise halduril tasu kohustatud isikult (võlgniku muu vara puudumisel).

Kui kohus lõpetab menetluse pankrotti välja kuulutamata raugemise tõttu või kuulutab pankroti välja, peaks kohus samas lahendis kohe ka kohustust rikkunud võlgniku konkreetselt kohustatud isikult ajutisele pankrotihaldurile ja võlausaldajale välja mõistma kõik kulud, sh. deposiiti tasutud raha (analoogiliselt kohtukulude menetlemise regulatsiooniga). Nii saaks võlausaldajaid motiveerida pankrotiavaldusi rohkem esitama ning seeläbi väheneks äriregistris maksejõuetute äriühingute hulk. Vastav kohtulahend (määrus) peaks olema täitedokument ning ka võlausaldajal peaks olema õigus ja võimalus seda täita.

Võlausaldajaid motiveerib pankrotiavaldust esitama eelkõige lootus saada oma raha tagasi võimalikult suures mahus ja väikeste kuludega. Kui võlausaldajad peavad tasuma edaspidi täies ulatuses ise oma vahenditest halduri tasu ning haldur ei saa enam finantseeritud vara müügist (eelkõige on siiani olnud pankrotihalduri tasu peamiseks katteallikaks pankrotivaras olev pandiga tagatud vara, kuid seda hakatakse eelnõu kohaselt kahjuks realiseerima teatud juhtudel pankrotimenetluse väliselt täitemenetluses) siis ilmselgelt väheneb tuntavalt väljakuulutatavate pankrottide arv. Esineb suur oht, et maksejõuetuse tegelikke põhjuseid ega kuritegelikke pankrotte enam välja ei selgitata või tehakse seda oluliselt vähem ja maksejõuetuse teenistuse ehk riigi raha eest (st maksumaksjate arvelt). Sellega paraneksid küll Eesti riigi statistilised näitajad, aga mitte ärikeskkond ega konkurentsivõime, mistõttu kahjustab eelnõu pakutud menetluskulude võlausaldajate kanda jätmise lahendus selgelt eesmärki motiveerida neid esitama pankrotiavaldusi.

Laekumised pankrotivarasse on tihti tagasivõitmise hagidest, kusjuures oleks mõistlik vabastada pankrotihaldur riigilõivu tasumisest ja kohtulahendis kohtukuludena mõista pankrotivarasse välja ka advokaadist pankrotihalduri kulud (tunnitasu), kui haldur end ise kohtus esindab. Praktikas jätab kohus kehtiva seaduse järgi halduri töötunni kulu tihti vastaspoolelt välja mõistmata, mis on viinud aga erinevate pankrotihaldurite ebavõrdse kohtlemiseni (mittheadvokaadist pankrotihaldur palkab sageli advokaadi kohtumenetluses esindamiseks, kuid advokaadist pankrotihaldur teeb sama töö ise). Komisjon pooldab tagasivõitmise hagidest halduri kulude välja mõistmist kohtukuludena pankrotivarasse.

5. Pandieseme realiseerimine väljaspool pankrotimenetlust

Komisjon jääb oma varasemate seisukohtade juurde ning leiab, et kõige problemaatilisem on täitemenetluse jätkamise regulatsioon koosmõjus eelnõu ettepanekuga halduri tasustamise süsteemi muudatustega (vt täpsemalt käesoleva seisukoha punkt 7). Eelnõu kohaselt on halduri tasu võrdlusmääraks 15% pandieseme müügitulemist. Kehtiva seaduse järgi arvestatakse halduri tasu 100%-lt pandieseme müügitulemist. Halduri tasu tuleks endiselt arvestada 100%-lt müüdud pandieseme tulemist ning praeguse süsteemi muutmiseks puudub põhjendus. Halduri tasu peab mh vastama tööga kaasnevale vastutusele. Sõltumata sellest, kas pandieseme müüb täitur või haldur, on halduri ülesanded (nõuete kaitsmine, pankrotivara suurendamine tagasivõitmise või muude hagide esitamise teel jne) siiski vastutusrikkad ja neid tuleb ka vääriliselt tasustada.

Samuti jääb komisjon seisukohale, et kõige selgem ja põhjendatum regulatsioon on hetkel kehtiv, mille kohaselt ajutise halduri nimetamisel täitemenetlus peatub, pankroti väljakuulutamisel täitemenetlus lõppeb ning pandieseme müüb pankrotihaldur võlausaldajate esimeselt üldkoosolekult saadava mandaadi (ning hilisemalt võimalikult pankrotitoimkonnalt saadavate suuniste) alusel. Eelnõuga kohtutele pandud kohustus või võimalus otsustada täitemenetluse jätkamine või enampakkumise läbiviimine suurendab oluliselt kohtute töökoormust. ning eelnõust ei selgu ka, kelle ettepanekul kohus teatava otsustuse teeb ning kellel on nimetatud küsimustes kaebeõigus.

Alternatiivselt ülaltoodule palub komisjon anda pankrotihaldurile eelnõuga õigus kohtutäituri tasu otsuse vaidlustamiseks (nt 15 päeva jooksul pankroti väljakuulutamistest arvates). Praktikas ei vaidlusta võlgnikud tihti kohtutäiturite tasuotsuseid ning on esinenud ka juhtumeid, kus täiturite põhitasud koos lisatasudega kujunevad ebamõistlikult suureks. Selliselt oleks tagatud sisuline kontroll täituri tasu ja täitemenetluse kulude põhjendatuse üle.

6. Allutatud laenude regulatsioon

Komisjoni hinnangul ei ole allutatud laenude regulatsiooni kehtestamine eelnõus ja seletuskirjas planeeritud kujul vajalik ega Eesti majanduskeskkonnale kasulik. Tegemist oleks muudatusega, mis avaldaksid lisaks loodetavatele positiivsetele mõjudele kokkuvõttes palju suuremat negatiivset mõju Eesti ettevõtluskeskkonnale tervikuna, mistõttu seisame praegusel kujul välja töötatud regulatsiooni kehtestamisele jõuliselt vastu.

Oleme samasisulist seisukoha avaldanud juba korduvalt, kuid paraku ei ole see viinud sisuliste diskussioonideni ning eelnõusse ja seletuskirja on vastavad regulatsioonid endiselt mõningate parandustega alles jäetud. Ka Mõjuanalüüsi¹ punktides 5.2.2. ja 5.3. on üheselt välja toodud planeeritava allutatud laenude regulatsiooni olulised negatiivsed küljed, kuid sellest hoolimata ei ole vastavaid ohte piisavalt arvestatud.

¹ Riigikantselei. Poliitikakujundamise kvaliteedi arendamine. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu võimalike muudatuste mõjude analüüs ja põhiseaduslikkuse hindamise uuring, Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR OÜ ja Advokaadibüroo NOVE OÜ. Kätesaadav: <https://www.riigikantselei.ee/et/poliitika-kujundamise-kvaliteedi-arendamine>.

Soovime juhtida veelkord tähelepanu sellele, et omanikelaenu automaatne allutamine võib tuua muuhulgas kaasa tagajärjed, kus laene antakse varjatult teiste isikute kaudu ning samuti tekib võlgnikul eriline motivatsioon kõik omanikelaenu kasvõi teisi võlausaldajaid kahjustades enne maksejõuetuse tuvastamist tagastada. Samuti luuakse uue regulatsiooniga palju võimalikke vaidlusolukohti, näiteks kasvõi olukordades, kus laenuandja saab hiljem omanikuks või kus laenuandja müüb osaluse vahetult enne pankrotimenetlust (sh optioonid ja väärtpaberipantide realiseerimine jms). Võttes arvesse ka Eesti jaoks olulist iduettevõtete ja startup'ide sektorit, on omanikelaenu piiramine uudsetele ja mitmekesistele finantseerimismudelitele ainult takistuseks. Igal juhul toob vastav regulatsioon kaasa tulemuse, kus omanikud oma rahalisi vahendeid laenuandjana enam ettevõtlusesse senisel viisil suunata ei saa ning tekib oht, et omanike poolt jäävad tihti positiivseks osutuvad katsed ettevõtete päästmiseks tegemata.

Peame allutatud laenu osas praegusel kujul eriregulatsiooni kehtestamist oluliseks negatiivseks muudatuseks kogu maksejõuetusõiguse valdkonnale ja Eesti ettevõtluskeskkonna konkurentsivõimele ning sellest tulenevalt leiame, et vastavat teemat peaks sisuliselt ja laiemalt revisjoni komisjoni koosolekul arutama ning läbi tuleks viia täpsem mõjuanalüüs võimalike positiivsete ja negatiivsete tagajärgede hindamiseks.

Juhul, kui praegu nähakse probleemi pankrotimenetluste käigus omanikelaenudest tulenevates võlausaldajate häältes, siis oleks võimalik olukorda reguleerida oluliselt lihtsamalt vastavate häälte piiramisega. Ühe oluliselt mõistlikuma alternatiivina soovitame kaaluda ka lahendust, kus negatiivse omakapitaliga äriühingule antud omanikelaenu konverteeritakse omakapitaliks vaid laenu andmise ajal esinenud negatiivse omakapitali ulatuses, muus osas aga omanike poolt antavaid laenu automaatselt teistele nõuete ei allutataks. Selles osas soovitame suhtuda tõsiselt ja kaaluda mõjuanalüüsi punktis 5.4. välja pakutud alternatiivlahendusi.

Kokkuvõttes on komisjon seisukohal, et allutatud laenu regulatsiooni kehtestamine eelnõus planeeritud kujul on ebavajalik ja Eesti ettevõtluskeskkonnale laiemalt kahjulik.

7. Halduri tasu süsteem

Komisjon jääb varem antud hinnangute juurde selles osas, mida eelnõus pole arvesse võetud. Kuna nüüdseks on uue süsteemi üksikasjad täpsustunud, käsitletakse komisjoni arvamuses suuremaid planeeritud mõjutegureid uuesti.

Eelnõuga on täpsustatult välja töötatud uuendused, mille seletuskirjas toodud eesmärgiks on muuta haldurite tasustamise süsteemi läbipaistvamaks ja selgemaks. Seletuskirja alguses on märgitud, et halduri tasu süsteemi muutmine on üks kolmest suurimast mõju omavatest muudatusest käesolevas eelnõus. Seletuskirjas on tõdemus, et ehkki eesmärk omaette ei ole olnud tasu suurust vähendada või suurendada, siiski uus süsteem kindlasti mõjutab halduri tasu suurust. Paraku seletuskirjast ei selgu millist mõju on silmas peetud – kas uue süsteemi korral seadusandja arvates haldurite tasu suureneb või väheneb. Komisjoni arvamus on lähtudes peamistest muudatustest, et eelnõu mõjude tagajärjel pankrotihaldurite töötasu suuremas osas osades menetlustes väheneb ja see ei ole mõistlik.

Esimese suure mõjuna märgime, et §-s 23 lg 2 ja § 65 lg 1 on muudetud selliselt, et ajutise halduri ja halduri tasu sisaldab ka kõiki menetluskulusid. Seletuskirja mõjude peatükis (lk 187 alates) on välja toodud uuringu tulemused, millest nähtub, et pankrotihaldurite kulude osakaal võrreldes tasude suurusega moodustab keskmiselt 21% tasudest. Kui seadusemuudatuse tagajärjel sisaldub nimetatud osakaal halduri tasus, siis on selle võrra halduri tasu väiksem. Leiame, et kokkuhoid halduri tavapäraselt kuludelt (bürookulud, sidekulud, transpordikulud jne) ei ole reaalne. Kõnealuse muudatuse elluviimine viisil, et see ei mõjutaks sedavõrd suurelt töötasusid, oleks võimalik ainult seeläbi, et haldurite tasud samuti tõusevad, mida eelnõu aga ei näe ette.

Halduri tasu suuruse vähenemist kinnitab enamuses pankrotivaraga menetlustes nüüdsest võrdlusmäära rakendamine viisil, et lähtutakse pankrotivara suurusest § 153 lg 2 sätestatud ulatuses, ehk 15% ulatuses pandieseme müügist saadud rahast. On üldiselt teada, et enamuses menetlustes on valdavalt varad pandiga tagatud ja pangad osalevad enamuses pankrotimenetlustes. Ei ole praktikaga kooskõlas tuletada, et pandiga tagatud vara olemasolu tagab kiire ja vaidlusteta menetluse, mistõttu tuleks halduri tasu vähendada. Veelgi enam – kui võrrelda ühte konkreetset halduritasu väga levinud näite põhjal, on tulemuseks halduri tasu drastiline vähenemine:

Näide: menetluses on pankrotivaraks pangale panditud korter, mille haldur müüb hinnaga 100 000 eurot. Sellest arvatakse eelnõu kohaselt pankrotivara hulka 15 000 eurot. Varasema tasusüsteemi alusel oleks halduri miinimumtasu olnud 10 380,93 eurot, maksimumtasu 12 317,93 eurot. Sellele lisanduvad kulud, kõik kokku kuni senise lubatud määrani 15% pankrotivarast, või ka uuringu järgi tasust 21%, seega ca 2000 eurot. Väljamakse haldurile kokku oleks kehtiva süsteemi järgi seega kuni ca 14 500 eurot. Uue süsteemi kohaselt on tasu maksimummäär 6 000 eurot, mis sisaldab ka kulusid.

Kõrvutades varasemaid piirmäärasid uute võrdlusmääradega, ei ole muudatus protsendi määrades suur ja võib pandiga tagamata varaga menetlustes olla halduri tasude suhtes mõistlik, samas arvestades senist teadaolevat ja tavapäraselt pankrotivara struktuuri (varad on tavaliselt panditud), on tasude suund olulisel määral vähenev, sest võrdluse aluseks olev vara suuruse määr väheneb 85% ja pantimata varaga menetlused on teadaoleva praktika kohaselt suures vähemuses. Komisjoni hinnangul ei ole piisavalt uuritud suuremate (ilma panditud varata menetluste) ja pandiga tagatud varaga menetluste omavahelist osakaalu, ja seetõttu on meie arvates viidatud tasu vähendava muudatuse sisseviimine ennatlik ja täiesti põhjendamatu.

Toimingutasude loetelu kehtestamise osas ei ole üldiselt komisjonil vastuväiteid, toimingutasude rakendamine võib kindlasti olla abiks halduri tasu taotluste koostamisel ja hindamisel. Samuti on mõistlik osaliselt tunnitasu süsteemi rakendamine, mis aitab saada ülevaadet halduri töö mahukusest. Komisjon leiab siiski, et toimingutasude loetelu ja nende sõnastus tuleks täpsemalt üle vaadata, et välistada mh läbisegi ainsuse ja mitmuse kasutamise. Nii näiteks ei ole meie arvates võimalik hinnastada ühe toiminguna ja ühe tasumääraga toiminguid, mis võivad olla ja tegelikkuses reeglina ka on erineva mahu ja keerukusega.

Näiteks: eelnõu lisast (seletuskirja lk 224-226 tabelid) nähtub, et „lepingute ümbervormistamine“ on määratletud kui ühekordne toiming, mis ei pruugi vastata tegelikkusele – äriühingul võib teatavasti lepinguid olla rohkem kui üks ja nende maht on tõenäoliselt erinev. Seega tuleks see toiming sõnastada „lepingu ümbervormistamine“.

Komisjon märgib, et arvestades eelnevalt osundatud haldurite töötasude olulisele vähenemisele, seoses pankrotivara vähendamiselega 15%-ni panditud varaga menetlustes, ei pruugi toimingutasude mõju halduri tasusüsteemis olla oodatult tulemuslik ega ka motiveeriv.

Seletuskirjas on halduri tasumäärade mõjude juures märgitud, et haldurite tasu osas suureneb riigilt saadav haldurite tasu määr 36%, kuid välja ei ole toodud, kui suure protsendi on seni moodustanud riigilt saadavad summad võrreldes tasudega kõikides menetlustes. Praktiseerivate haldurite kogemustest nähtub et tegu võib olla väga väikese osaga kogu menetlustest. Seega ei ole meie arvates haldurite tasu vähendamine suurema varaga menetlustes sellega põhjendatav. Komisjoni arvates ei taga uus süsteem praktikas rakendumist ja selles on suuri puuduseid, uue süsteemi reaalseid võimalikke tagajärgi ei ole uuritud.

Järgmiseks oluliseks muudatuseks on eelnõus asendatud haldurite senine tunnitasu ülemmäär 96 eurot summaga, mis vastab ühele viiendikule miinimumpalga alammäärast ehk 108 euroga. Komisjon leiab, et olgugi kogu uus süsteem on välja pakutud ennatlikult, võiks ja peaks haldurite tunnitasu ülemmäär olema igal juhul suurem. Pakutud tõus ei ole komisjoni hinnangul kooskõlas halduri tööd tegevate isikute (enamuses advokaadid) kvalifikatsiooniga. Komisjoni arvates võiks tasumäära ülemmäär olla 1/3 miinimumpalgast (180 eurot). Juhime tähelepanu, et tegemist on ülemmääraga ehk maksimaalselt võimaliku määraga, mitte keskmise tunnitasuga. Leiame, et juhul kui eelnõus jääb siiski muutmata põhimõte, et haldurite tasud sisaldavad ka kulusid, on tunnitasu määra tõstmine nimetatud määrani ka seetõttu eraldi vajalik.

Eelnõu kohaselt kehtestab minister riigilt saadava tasu määra ja kulutuste suuruse ja ulatuse, lisaks § 65 lg 10 täiendusena nõuded kalkulatsioonile, halduri tasu ja kulude hüvitamise avaldusele ja toimingutasude arvutamise kord. Komisjon leiab, et tasu määrad ja määramise peamised algpõhimõtted peaksid tulenema seadusest.

Uuendusliku eelkalkulatsiooni koostamise põhimõtet komisjon toetab, kuid see peaks omama ka tegelikku mõju pankrotimenetluses ning oleme seega võlausaldajatele siduv.

8. Võlausaldajate häälte määramine

Eelnõu p 85 (ja seletuskirja p 2.9.) käsitleb võlausaldajatele häälte määramist võlausaldajate üldkoosolekutel – täpsemalt on juba eelnõu väljatöötamise kavatsuse kohaselt kohtute praktika häälte määramisel äärmiselt erinev ja tugineb ebaõigele eeldusele, nagu seadus ei annaks kohtutele häälte määramiseks ajalist piiri. Sellest tulenevalt on eelnõu eesmärk selle seletuskirja kohaselt kiirendada võlausaldajate häälte määramist viisil, et see koormaks võlausaldajaid endid ja ka teisi pankrotimenetluse organeid senisest vähem, säilitades seejuures võlausaldajate nende õigused, sh õiguse võrdsele kohtlemisele.

Komisjon on varasemalt nõustunud ettepanekuga sätestada seaduses selgelt ajaline piir, millest kohtunik peab hääle määramisel kinni pidama. Komisjon nõustus ka ettepanekuga, mille kohaselt peaks üldkoosolekul osalev kohtunik vaidluse korral hääle arvu määrama samal koosolekul nii, et koosolek saaks viivitamatult jätkuda.

Kuivõrd käesolevaks ajaks kajastab eelnõu väljatöötamiskavatsuses avaldatud põhimõtteid, jääb komisjon ka seniste seisukohtade juurde ning nõustub eelnõu p-s 85 välja pakutud seadusemuudatusega.

9. Kohtute spetsialiseerumine maksejõuetusajadele ja kohtujuristi pädevus

Komisjon toetab üldist põhimõtet, et maksejõuetusajade menetlemine vajab spetsialiseerumist ning komisjon toetab ka põhimõtet, et võlausaldajatel peaks olema suurem roll pankrotihalduri määramisel.

Täiendavalt on komisjon seisukohal, et pankrotiasjade jagamine pankrotihalduritele peaks toimuma selliselt, et kohtunikel ei oleks võimalik eelistada ühtesid pankrotihaldureid subjektiivsetel põhjustel teistele ning tagada tuleb pankrotiasjade õiglasem jaotus. Pankrotiasjade jagamine pankrotihalduritele peaks olema teatud juhtudel (nt suuremad menetlused) seotud kindlate objektiivsete kriteeriumitega nagu pankrotihalduri poolt menetletavate asjade arv ja sellest tulenev töökoormus, eelnev töökogemus ja valdkondade põhised teadmised ning tegutsemine vandeadvokaadina, millega tagatakse pankrotihaldurite vajalikud oskused neile jagatavate menetluste jaoks. Vajadusel oleks võimalik pankrotihaldurid jagada teatud objektiivsete näitajate järgi erinevatesse kategooriatesse, mis peaks ühtlasi tooma kaasa haldurite motivatsiooni astuda Advokatuuri liikmeks, et seeläbi tagada võimalikult kõrge kvalifikatsiooniga haldurite ringi laienemine.

Komisjoni hinnangul võib pankrotiasjade koondamine vaid Harju- ja Tartu maakohtusse riivata menetlusosaliste õigusi seoses menetlustes vahetult osalemisega, kuid hästi läbi mõeldud ja aina edasi arenevate tehniliste lahenduste rakendamise korral on nimetatud probleemkoht lahendatav.

Komisjoni hinnangul ei ole õige teha kohtualluvuse määramisel võlgnikel vahet selle järgi, kas tegemist on füüsiliste või juriidiliste isikutega, sest mõlemal juhul on nii lihtsamaid kui ka keerulisemaid menetlusi. Pigem pooldame ka kõikide füüsiliste isikute osas pankrotimenetluste koondamist Harju- ja Tartu maakohtusse, sest vaid selliste menetluste jätmisel kohalikesse kohtumajadesse muutuks vastavate menetluste jaoks pankrotihaldurite leidmine väga keeruliseks.

Kokkuvõttes leiame, et kohtute spetsialiseerumine on vajalik, kuid vastavad lahendused tuleb koos kaasnevate mõjudega veelgi laiemalt ja detailsemalt läbi mõelda.

10. Nõudeavalduse sisu ja esitamine

Komisjon toetab nõudeavalduse sisu täpsustamist, sealhulgas, et nõudeavalduses toodud infot tõendavad dokumendid on nõudeavalduse sisu osa.

Komisjon ei pea õigustatuks PankS § 93 lg 1 sätestatud nõudeavalduse esitamise tähtaja lühendamist 2 kuult 1 kuule (vt eelnõu p 94 ja seletuskirja p 6.10). Senine 2-kuuline tähtaeg on praktikas kinnistunud ja selle lühendamine ühele kuule ei muuda pankrotimenetlust sisuliselt kiiremaks. Senises praktikas ei ole nõuete esitamise tähtaeg olnud menetlust takistavaks ehk komisjoni hinnangul ei esine praktikas probleemi, mille lahendamiseks oleks vajalik sekkuda tänaseks juba mitu aastakümnet kinnistunud praktika muutmise teel.

Komisjon on teinud eelnõu väljatöötamise käigus soovitusi nõuete esitamise ja sisu kontrollimise lihtsustamiseks, kasutades ära kaasaegseid infotehnoloogilisi võimalusi, et kokkuvõttes menetlust kiirendada ja suurendada menetluse läbipaistvust. Arvestatud ei ole komisjoni soovitusi:

- 1) nõudeavalduste esitamiseks näha ette võimalikult sarnase ülesehitusega (tüüp)vormide rakendamine. Muudatuse eesmärgiks oleks menetlusosaliste ajakulu vähendamine nõudeavalduse ettevalmistamisel, samuti lihtsustaks sarnase vormistusega nõudeavalduste olemasolu nõuetega tutvumist;
- 2) lisada pankrotihalduri kohustuseks esitada teada olevatele võlausaldajatele äriregistris avaldatud e-posti aadressile informatsiooni nõude esitamise võimalusest koos viitega nõudeavalduse tüüpvormi kättesaadavusele. Kohustuse eesmärgiks oleks võlausaldajate parem informeeritus pankrotimenetluse toimumisest ning annaks võlausaldajatele suunise nõudeavalduse nõuetekohaseks vormistamiseks. Kokkuvõttes parandaks see menetluse kiirust ja avatust;
- 3) seada halduri kohustuseks avalikustada halduri poolt koostatud võlausaldajate nimekiri koos esitatud nõudeavaldustega e-toimiku keskkonnas kõigile võlausaldajatele sarnaselt menetlusdokumentide kättesaadavusega. Avalikustamise eesmärgiks on informatsiooni parem kättesaadavus ja menetluse läbipaistvus. Kehtiv regulatsioon, mille kohaselt võlausaldajate nimekirja koostamise, võimalike vastuväidete esitamise võimaluse ja võlausaldajate nimekirja kohtu poolse kinnitamise kohta avaldatakse teade vaid väljaandes Ametlikud Teadaanded, ei ole menetluse avatuse osas piisav. E-toimiku vahendusel võlausaldajate informeerimine on operatiivne ja võimaldab kiirelt saada nõuetest ülevaadet.

11. Kaitsmiseta tunnustatud nõuete nimekirja täiendamine

Komisjon pooldab kaitsmiseta tunnustatud nõuete nimekirja täiendamist eelnõus esitatud viisil.

12. Nõuete kaitsmise kirjalikult pidamise võimalus

Komisjon leiab, et kirjaliku menetluse läbiviimise eelnõus määratud kord on arusaadav ja seda on võimalik rakendada. Komisjon juhib siiski tähelepanu, et seoses kirjaliku menetlusega lisandub uus probleem ja uued vaidlused – seoses dokumentide kättesaamisega.

Leiame, et kohtutel suureneb halduskoormus märkimisväärselt - kohustus hinnata nõudeid hagita menetluses, lahendada vaidlused, määrata rahuldamisjärgud ja jaotised. Haldurite halduskoormus suureneb samuti oluliselt.

Mõjude peatükis on märgitud, et ära jäävad nõuete tunnustamise hagivaidlused. Komisjon osundab, et tõepoolest asendatakse hagivaidlused hagita menetlustega, kuid see tähendab, et sisuliselt jäävad vaidlused nõuete tunnustamise üle alles ning eespool märgitud hinnang kohtute töö mahukusele ei ole õige.

13. Asjaõigusliku tagatisõigusega pandipidaja õigused

Eelnõu p-i 44 (ja seletuskirja p 2.14.) kohaselt soovitakse lahendada küsimus, kuidas peaks pandipidaja isiklikuks võlgnikuks mitteoleva tagatisandja pankrotimenetluses maksma panema enda asjaõiguslikku pandist tulenevat nõuet.

Probleemi keskmes on 01.01.2009. a kuni 31.12.2009. a kehtinud PankrS § 44 lg 3, mille kohaselt vaid asjaõiguslikku tagatisnõuet võlgniku vastu omav pandipidaja (st võlausaldaja, kelle võlaõiguslik nõue oli suunatud kolmanda isiku vastu) ei olnud pankrotivõlausaldajaks. Alates 01.01.2010. a on kõnealune norm tunnistatud kehtetuks, kuid Riigikohus on regulatsiooni puudumist pidanud põhjendamatuks (vt RKTkm 21.03.2011. a, 3-2-1-1-11, p-d 13-14).

Eelnõuga tehakse ettepanek isikliku nõudeta asjaõigusliku tagatisõigusega pandipidaja õiguste reguleerimiseks pankrotimenetluses. Eristamaks pankrotimenetluses isikliku nõudeta pandipidajaid isiklike nõuetega võlausaldajatest, on vaja täiendada kehtivat seadust.

Eelnõu sätestab põhimõtte, mille kohaselt on asjaõigusliku tagatisõigusega pandipidajal õigus esitada pankrotimenetluses oma nõue, kuid ta ei ole võlausaldajaks. Pandipidajale jääb õigus teatada oma asjaõiguslikust realiseerimisnõudest koos kolmanda isiku vastu oleva nõudega haldurile ja seda nõuet käsitletakse kui pankrotivõlausaldaja nõuet. Samas puuduvad asjaõigusliku tagatisõigusega pandipidajal muud võlausaldaja õigused. Lisaks tehakse eelnõus ettepanek sätestada, et kui nimetatud isiku asjaõiguslik realiseerimisõigus lõpeb eseme müügiga, võib ta müügi tulemist nõuda hüvitist kustutatud õiguse eest vastavalt kustutatud õiguse endisele järjekohale.

Komisjon on seisukohal, et kavandatav muudatus on vajalik ning eesmärgipärane.

14. Võlgniku kaasaaitamiskohustuse tagamine ja enese mittesüüstamise privileeg

Toetame põhimõtet täiendada PankrS-st sättega, millega oleks välistatud, et pankrotimenetluses saadud teavet võidakse väärteo-või kriminaalmenetluses hiljem kasutada teavet andma kohustatud isiku vastu. Samas tuleb jälgida, et mittesüüstamise privileeg ei omandaks endast võimalust välistada karistusõiguslike meetmete kohaldamine – mittesüüstamise privileeg ei tohiks iseenesest muutuda kuritarvitamiste esemeks.

Seega leiab komisjon, et eelnõu käesolevas sõnastuses, mis pakub kaitse *teabele*, võib olla kuritarvituste võimaldamiseks liiga üldsõnaline. Sama teave võib olla organite poolt kogutav ka muude tõendite abil, mis enese mittesüüstamise privileegi ei riku. Seega piisab komisjoni hinnangul ka põhimõttest, et karistusõiguslikes menetlustes ei tohiks kasutada tõendina isiku pankrotimenetluses antud ütlusi.

15. Pärandvara pankrot

Komisjon toetab pärandvara pankroti regulatsiooni toomist terviklikult pankrotiseaduse koosseisu ja vastavat süsteemset lahendust koos komisjoni poolt eelnevalt esitatud märkustega.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Jüri Sirel
Komisjoni esimees
Eesti Advokatuuri Maksejõuetusõiguse komisjon